

Garády Viktor: SZAJKÓ

Kemény, hideg téli reggel volt. A nap sehogy sem akart kibújni sötét felhőágyából. Úgy látszik, hogy fázott: meg aztán olyan szomorú, szürke világ volt odakünn, hogy nem igen lehetett kedve kikíváncozni az ágyából.

Sűrű köd takarta el az erdőt, ráfeküdt a szántóföldekre és betolakodott a kertekbe. A fák sem látszottak már; csak sejteni lehetett őket, amint egy éhes cinke elcsipogta magát a ködtengerben úszó ágak között.

De egyszerre csak egy nagy károgás hallatszott a magasban. Varjúk repültek el az udvar fölött. Nagyon sokan voltak. Lehettek vagy százan, de lehettek tán ezren is. Olyan alant szálltak, hogy szinte nekivágtak az udvar nagy diófájának. És olyan suhogást vittek véghez szárnyukkal, hogy szinte úgy rémlett, mintha csupa szélmalom lett volna a levegőben, s a szél zúgva, süvöltve forgatná a malmok egymást kergető, nagy szárnyait.

„Nem jó jel. Havat hoznak a fekete madarak.” Így szólt apuska, amint a magasba nézett.

És másnap reggelre csakugyan megjött a hó. Egész éjjel eshetett, mert a háztetők szinte összeroskadtak a tömérdek hó alatt. Mindent beborított a nagy fehér takaró. A fák, a bokrok, a füvek egyetlenegy színbe olvadtak össze. Befödte őket a szép fehér hó.

Ezt a hirtelen változást leginkább a kis madarak érezték meg. Bizony nagy bajt hozott szegény fejükre a hó! A pipiske is beszorult az országútról. A háztetőn siránkozik; le-leszáll olykor az utcára, de ott sem talál semmit, amivel az éhségét le tudná csillapítani. „Nincs – mit – vinni. Nincs – mit – vinni!” Folyton ezt hajtogatja, folyton így panaszkodik a szegény. Vele kódorog a veréb is, meg a zöldike. Jó cimborák lettek; a szükség hozta őket együvé. Dehogy hederítettek volna néhány hónappal ezelőtt egymásra. A veréb? Az valahol, a mi jó Petőfink aranykalászos rónáin adta a nagy urat. A finom lisztes búzaszemnél nem is adta ő alább. A zöldike? Volt-e boldogabb teremtés nálánál? A rétekkal váltakozó kertekben uralkodott. Virágágak között sétálgatott s ezernyi bogár élete fölött úrkodott.

Az udvaron, ahonnan a havat már elseperték, szokatlan vendégek jelentek meg. Őket is kiszorította valahonnan a hó, meg a tél fagyos lehelete. Ide s tovaröpködnek. A diófáról az eperfára, innen az akácsövényre, a sövényről pedig, vakmerő repüléssel, le a földre, a házi szárnyasok közé. Persze azért, hogy néhány búza vagy kásaszemet elcsipkedjenek tőlük. A legkirívóbb köztük egy aranysárga színű, szép madár: a sármány; ő vele csak a bíborsüvegű tengelic, meg a piros fejével, begyével s vöröses-sárga csíkos nyakával ékeskedő kenderike vetekedhetnek színpompában.

A magas diófán azonban nagy szomorúsággal gubbaszt egy nagyobb fajtájú madár. Nagyokat billent koronkint a farkával, majd ravasz pillantással néz le a fagyoskodó szárnyasok közé. Nem mer lerepülni. Tollazatának uralkodó színe vöröses szürke, a feje feltűnően borzas, erős csőre fekete, a szárnytollak szép világoskék színűek, bársonyos fekete és fehér csíkokkal; a farktollak vége feketék, tövükön kék sávokkal. A csőre tövén, a szem alatt egy-egy hosszúkás, fekete folt látható, amely akár csak bajusz-nak is beillenék.

Rituska valósággal meghökkent, amint megpillantotta a szép jószágot.

„Nini, kirepült a jegyzőék szajkója!” Dehogyan volt az. A jegyzőék szajkója nem tud repülni: neki rég levágták a szárnyát. Ez valahonnan az erdőből vetődhetett a diófára. Apuska csak azon csodálkozott, hogy a madár csupán csak egymaga ült a fán, holott a szajkó, különösen télen, nagy csoportokban szokott egy-egy vidéken megjelenni, hogy aztán rövid idő múlva ismét odább álljon.

De a mi szajkónk nem igen volt ám soká egyedül. A rét felől egyszerre csak éktelel lármaival egy sereg szajkó közeledett. Gyönyörűség volt látni őket, amint pompás színű tollazatukkal a levegőben kavarogtak, s aztán hirtelen lecsaptak a kert magasabb fáira. Szinte hihetetlen, hogy micsoda sürgést-forgást vittek véghez ezek a madarak. Úgy rémlett, mintha a fák ágai valósággal megelevenedtek volna. Ugrándoztak, bukfenceztek, forogtak, majd tótágast álltak, táncoltak, hajlongtak: szóval minden kigondolható állásba vágta magát. És közbe-közbe olyan lármat csaptak, hogy szinte belebódult az ember. Rikkantás, sivítés, fütyentés, nyerítés, nyafogás, gágogás, miákolás, káromlás, kacagás, turbékolás, kopácsolás. Mind olyan hangok, amiket az ember a nagy erdőkben szokott hallani, és amiket ezek a madarak eltanultak a többi állatoktól.

Mert nagy majom a szajkó. Nagyon könnyen megtanul mindent utánozni. Nem csak az állat különféle mozdulatait, hanem a hangját is. Úgy énekel, mint a rigó, turbékol, mint a vadgalamb, csicsereg, mint a fecske, károm, mint a varjú, cserreg, mint a szarka, sivít, mint a vércse, kopácsol, mint a harkály. De megtanul kukorékolni is, mint a kakas, kotkodácsolni, mint a tyúk, és nyeríteni, mint a csikó. Sőt az erdőben a fűrészhangját is pompásan tudja utánozni. Néha pedig elég tisztán ejti ki a „Mátyás” szót. Emiatt aztán Mátyásnak is szokták nevezni ezt a furcsa madarat. A régiek ezen a néven ismerték őt. Úgy hívták, hogy „Szarka-Mátyás”.

A szajkó leginkább a mi lombos erdeinkben szokott tenyészni, különösen pedig a cserfa-és bükkfa-erdőkben. Nagyon szereti ezeknek a fáknek a gyümölcsét: a makkot. Megeszi azonkívül még a diót, mogyorót, a bogyót s más egyéb gyümölcsöt. Ezzel azonban csak ősszel, vagy télen szokott élni. Tavasszal már húsrá fáj a foga. És ekkor kilopkodja más madarak fészkeiből az apró, tollatlan kis fiókákat, és nagy kegyetlenül „szőröstül-bőröstül” felfalja őket. Sőt megtámadja néha magát az anya-madarat is, és erős csőrével megfojtja, csak hogy könnyebben hozzáférkőzhessen a szerencsétlen madár apró fiaihoz.

Éppen ezért nagyon kártékony állat a szajkó. Sőt azt is mondják róla, hogy több madarat pusztít el, mint a héja, a vércse vagy a gébics. És mindazonáltal alig akad félnélőbb madár nálánál. Úgy látszik, hogy bántja a lelkiismerete, mert folyton bujkál, és hol a bokrok, hol a sűrű lombok közé rejti el magát.

Üldözi is őt a vadász tüskén-bokron, és ha megpillantja, nincs menekvés előle. De ha véletlenül mégis sikerülne neki elillanni, ott várja őt az erdőben az ő legnagyobb ellensége: a bagoly. Az éjszaka homályában rátör az alvó madárra és viszi magával a fészkebe.